

Dr hab. n o zdrowiu Agnieszka Młynarska, Prof. SUM

Katowice, 02.11.2021

Zakład Gerontologii i Pielęgniarstwa Geriatrycznego,

Katedra Pielęgniarstwa

Wydział Nauk o Zdrowiu

Śląski Uniwersytet Medyczny

Recenzja

**rozprawy na stopień doktora nauk o zdrowiu mgr Anny Małgorzaty Ulickiej
pt.: "Postawy rodziców dzieci w wieku wczesnoszkolnym wobec realizacji szczepień ochronnych"
napisanej pod kierunkiem dr hab. Beaty Jankowskiej – Polańskiej, Prof. UM we Wrocławiu**

Szczepienia ochronne, będące ponad wszelką wątpliwość, jednym z największych osiągnięć współczesnej medycyny, stanowią metodę działań profilaktycznych o fundamentalnym znaczeniu dla zdrowia publicznego. Szczepienia zapobiegają występowaniu chorób zakaźnych zarówno w wymiarze jednostkowym, chroniąc przed zachorowaniem osobę zaszczepioną, jak i w wymiarze populacyjnym, uniemożliwiając zakażenie osób, które ze względów medycznych nie mogą być szczepieniom poddane. Miarą sukcesu szczepień są przede wszystkim: spadek śmiertelności z powodu chorób zakaźnych, znaczące zmniejszenie liczby i czasu trwania hospitalizacji z ich powodu, jak również spadek liczby zachorowań. Odsetek zgonów z powodu chorób zakaźnych zmniejszył się z 20 – 25%, w pierwszej połowie XX wieku, do mniej niż 1% współcześnie.

Rozpoznanie i ocena czynników najsilniej wpływających na podejmowanie decyzji o podjęciu lub odstąpieniu od szczepień ochronnych jest niezbędna w celu umożliwienia doskonalenia metod propagowania szczepień jako najskuteczniejszego sposobu w walce z niebezpiecznymi chorobami zakaźnymi zagrażającymi zdrowiu i życiu.

Wybór tematu jest istotny dla zdrowia publicznego i nauk o zdrowiu z kilku powodów. Po pierwsze postawa rodziców wobec szczepień ochronnych jest czynnikiem wpływającym na stopień wyszczepialności w Polsce. Niski stopień zaszczepionych obywateli skutkuje zwiększonym ryzykiem powrotu zachorowań na choroby zakaźne i jest to szczególnie niebezpieczne dla dzieci, które z innych przyczyn głównie zdrowotnych nie mogą zostać poddane szczepieniom.

Po drugie na obecny w Polsce stan epidemiczny pokazuje jak istotne są szczepienia ochronne i jak wiele czynników wpływa na postawy rodziców wobec szczepień. W Polsce od kilku lat obserwuje się systematyczny spadek poziomu zaufania do szczepień. Zjawisko to uległo szczególnemu nasileniu w ciągu kilku ostatnich lat co potwierdzają wyniki badań naukowych. Rozpoznanie i ocena czynników wpływających na postawy wobec szczepień ochronnych, są niezbędne celem podjęcia działań służących zwiększeniu zaufania do szczepień profilaktycznych.

W związku z tym, biorąc pod uwagę przedstawione dane, problematykę badawczą zaprezentowaną w pracy doktorskiej pt. „Postawy rodziców dzieci w wieku wczesnoszkolnym wobec realizacji szczepień ochronnych” Pani mgr Anny Małgorzaty Ulickiej jest bardzo aktualnym problemem a podjęta przez Doktorantkę problematyka została ujęta w interesujący sposób.

Formalna ocena pracy

Przedstawiona do recenzji praca na stopień doktora nauk o zdrowiu ma układ typowy dla tego typu rozpraw. Struktura pracy jest przejrzysta i logiczna, została zachowana właściwa proporcja poszczególnych części. Pracę stanowi manuskrypt o łącznej objętości 151 stron wraz z piśmiennictwem, streszczeniem w języku polskim i angielskim, spisem tabel, rycin i załączników. Praca składa się z 2 części: teoretycznej i części badawczej – charakterystyki grupy badanej, wykorzystanych metod badawczych oraz szczegółowej analizy wyników badań własnych. Część teoretyczna pracy zawiera 41 stron maszynopisu i stanowi wprowadzenie w problematykę badań własnych. Doktorantka przedstawiła szczegółowo problematykę szczepień ochronnych: ich roli, wskazań i przeciwwskazań oraz postaw rodziców wobec szczepień dzieci. Druga część pracy stanowi prezentację badań własnych. Ta część rozprawy zawiera szczegółowo cel pracy oraz metodologię badań własnych: konceptualizacja badań własnych, materiał empiryczny obejmujący wyniki badań, dyskusję i wnioski. Rozprawę

doktorską uzupełnia 56 tabel oraz 10 rycin uszczegóławiających zaprezentowane w pracy wyniki badań własnych. Zawarty w rozprawie spis piśmiennictwa zawiera 178 pozycji literatury krajowej i światowej. Wszystkie pozycje dobrane są prawidłowo do tematyki pracy i zacytowane są w sposób prawidłowy w treści pracy. Praca edytorsko jest bardzo staranna, czytelna, ilustrowana wieloma rycinami i tabelami. Poszczególne części są koherentne i zgodne z ich tytułami. Treść pracy zgodna jest z tytułem dysertacji.

Merytoryczna ocena pracy

We wstępie Doktorantka szczegółowo przedstawia teoretyczne aspekty pracy oraz założenia metodologiczne prezentowanych badań. Celem ogólnym pracy ocena postaw rodziców dzieci w wieku wczesnoszkolnym wobec realizacji szczepień ochronnych.

Dodatkowo doktorantka podaje cele szczegółowe:

1. Ocena związku czynników socjodemograficznych z postawami rodziców wobec realizacji szczepień. Zmienne, które zostały uwzględnione w analizie to: rodzaj związku z dzieckiem (matka/ojciec/inny opiekun prawny), wiek rodzica/opiekuna, narodowość, miejsce zamieszkania (miasto/wieś), wykształcenie, status zawodowy, zawodowy związek z systemem ochrony zdrowia, liczba dzieci w gospodarstwie domowym, dochód na osobę w rodzinie.
2. Ocena związku stanu zdrowia dziecka z postawami rodziców wobec realizacji szczepień ochronnych. Zmienne, które zostały uwzględnione w analizie to: wiek ciąży w momencie porodu oraz waga urodzeniowa dziecka, stan zdrowia dziecka (występowanie chorób przewlekłych), obecność czasowych lub trwałych przeciwwskazań do szczepień.
3. Ocena związku doświadczeń ze szczepieniami z postawami rodziców wobec realizacji szczepień ochronnych. Zmienne, które zostały uwzględnione w analizie to: przypadki niepożądanych odczynów poszczepiennych występujące po uprzednio wykonanych szczepieniach.
4. Ocena związku postrzegania istotności i bezpieczeństwa szczepień obowiązkowych z postawami rodziców wobec realizacji szczepień ochronnych. Zmienne, które zostały uwzględnione w analizie to: postrzeganie istotności szczepień obowiązkowych oraz postrzeganie bezpieczeństwa szczepień obowiązkowych.

5. Ocena związku oceny jakości organizacji szczepień przez poradnię z postawami rodziców wobec realizacji szczepień ochronnych. Zmienne, które zostały uwzględnione w analizie to: sposób przekazywania informacji o terminie szczepień obowiązkowych, informowanie o szczepieniach zalecanych, dogodność godzin pracy poradni szczepień, przestrzeganie przez poradnię ustalonego grafiku wizyt, możliwość ustalenia dogodnego terminu wizyty, lekarskie badanie kwalifikacyjne przed szczepieniem, sposób przekazania informacji o możliwości wystąpienia niepożądanego odczynu poszczepiennego oraz o sposobie postępowania w przypadku jego wystąpienia, ogólna ocena jakości organizacji szczepień w poradni.
6. Ocena związku źródeł, z których pozyskiwana jest wiedza na temat szczepień z postawami rodziców wobec realizacji szczepień ochronnych. Zmienne, które zostały uwzględnione w analizie to: źródła informacji na temat szczepień takie, jak lekarz, pielęgniarka, szkoła (nauczyciele), Państwowa Inspekcja Sanitarna, literatura medyczna, ulotki informacyjne szczepionek, strony internetowe, media społecznościowe, TV/radio/prasa, znajomi/rodzina.

Na przeprowadzenie badania uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu o numerze KB 74/2020.

Badanie przeprowadzono w okresie od 10 lutego 2020 roku do 31 maja 2021 roku, w 10 szkołach podstawowych z terenu powiatu oławskiego. Na przeprowadzenie badania uzyskano zgody kierowników wszystkich jednostek, w których było ono prowadzone. Do udziału w badaniu włączono grupę 2100 rodziców i opiekunów dzieci uczęszczających do klas 0 – III. Ostatecznie 1086 rodziców i opiekunów ukończyło badanie. Dobór standaryzowanego kwestionariusza „Postawy rodziców wobec szczepień wieku dziecięcego” jest odpowiedni do celów badania i spełnia kryteria psychometryczne. Godnym uwagi jest przeprowadzenie przez Doktorantkę proces walidacji kwestionariusza standaryzowanego, który został przetłumaczony i zaadaptowany zgodnie z dokumentem WHO.

Wyniki stanowią bardzo wartościową i obszerną część pracy. Doktorantka przedstawiła wyczerpująco charakterystykę społeczno-demograficzną badanej grupy. Dodatkowo pogrupowała wyniki badań w licznych podrozdziałach, starając się odnieść do celu badania. Zastosowanie podrozdziałów ułatwia szczegółową analizę dużej ilości danych. Uzyskane wyniki wskazują, że ankietowani z negatywnymi postawami wobec szczepień rzadziej poddawali dzieci zalecany szczepieniom ochronnym. Zaobserwowano istotny statystycznie

związek między postawami wobec szczepień a wystąpieniem kiedykolwiek wcześniej niepożądanego odczynu poszczepiennego. Stymulantami pozytywnych postaw wobec szczepień są pozytywna ocena sposobu informowania o szczepieniach obowiązkowych), pozyskanie informacji o dostępnych szczepieniach zalecanych, pozytywna ocena sposobu informowania o szczepieniach zalecanych, pozytywna ocena dogodności godzin pracy poradni, pozytywna ocena terminowości realizacji wizyt w poradni szczepień, przeprowadzenie lekarskiego badania kwalifikacyjnego przed szczepieniem, uzyskanie informacji o możliwych niepożądanych odczynach poszczepiennych oraz pozytywna ocena jakości organizacji szczepień w poradni szczepień.

W dyskusji Doktorantka omówiła wyniki badań w odniesieniu do danych z piśmiennictwa. Dyskusja napisana jest w sposób interesujący, ma zachowane właściwe tempo i porusza najważniejsze problemy wynikające z badań. Przedstawiona dyskusja świadczy o dużej znajomości zagadnienia.

Doktoranta po przeprowadzeniu szczegółowej analizy materiału przedstawiła 7 wniosków końcowych. Wnioski są dobrze skonstruowane i odnoszą się do wcześniej założonego celu pracy.

Z obowiązku recenzenta kilka dobrych uwag nie obniżających wartości pracy:

1. Czy oszacowano minimalną ilość respondentów w próbie.
2. Cele szczegółowe w pracy należy skrócić by były bardziej czytelne.

Podsumowanie

W podsumowaniu opinii, wysoko oceniam przygotowanie teoretyczne Doktorantki, umiejętność postawienia problemu badawczego oraz jego realizacji. Zaproponowany projekt badawczy jest interesujący, a sama praca doktorska napisana jest w sposób merytoryczny.

Podsumowując stwierdzam, że przedstawiona mi do oceny praca doktorska **mgr Anny Małgorzaty Ulickiej** jest wartościowa i posiada duży potencjał badawczy, stanowiący podstawę do kontynuowania dalszych badań w tym kierunku. Stanowi spójną całość tematyczną i zawiera cechy nowatorskie, które mogą mieć w przyszłości zastosowanie w zarządzaniu personelem pielęgniarskim i w poprawie warunków pracy.

Rozprawa doktorska **mgr Anny Małgorzaty Ulickiej pt. "Postawy rodziców dzieci w wieku wczesnoszkolnym wobec realizacji szczepień ochronnych"** spełnia warunki określone w

art. 13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 64, poz. 595, z późn. zm.). Na tej podstawie przedstawiam Wysokiej Radzie Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu wniosek o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Dr hab. n. o zdr. Agnieszka Młynarska, Prof. SUM